

Az EUTR és a faanyag kereskedelmi lánc

Bevezetés

Az Európai Unió az illegális fakitermelés, mint az egyik legfontosabb éghajlatváltozást és környezeti károkat okozó tevékenység, és az ahhoz kapcsolódó kereskedelem visszaszorítása érdekében 2010. október 20-án megalkotta a fát és fatermékeket piaci forgalomba bocsátó piaci szereplők kötelezettségeinek meghatározásáról szóló 995/2010/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletet (továbbiakban: EUTR rendelet). A rendelet „European Timber Regulation” angol elnevezésének rövidítése az **EUTR**. A rendelet előírásai alapján tilos az illegális kitermelésből származó fának és a belőle készült termékeknek az uniós piacon való forgalomba hozatala. Ezen rendelet előírásai külön átvittetés nélkül alkalmazandók Magyarországon, azonban a részletszabályokat a magyar jogrendszerben kellett kidolgozni: 2015-ben az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (továbbiakban: erdőtörvény), ill. az erdőgazdálkodási és erdővédelmi bírság mértékéről és kiszámításának módjáról szóló 143/2009. (VII. 6.) Korm. rendelet módosításával, majd pedig a faanyag kereskedelmi lánc felügyeletével kapcsolatos bejelentés, nyilvántartás és ellenőrzés részletes szabályairól szóló 26/2016. (IV. 11.) FM rendelet (EUTR vhr.) megalkotásával. A teljes átfogó szabályozás 2016. július 1-én lépett hatályba. A fenti jogszabályokkal lefedett folyamatok és az abban szereplők összessége alkotják a **faanyag kereskedelmi láncot**.

Kik és milyen tevékenységek tartoznak a szabályozás hatálya alá?

A szabályozás elsődlegesen a faanyag kereskedelmi lánc szereplőket érinti. Kétféle láncszereplő különböztethető meg:

1. A **piaci szereplő** a fát vagy fatermékeket az uniós piacon elsőként forgalomba hozó természetes vagy jogi

személy. Piaci szereplő tehát az Európai Unióba fát importáló importőr; a kitermelt fát forgalomba hozó erdőgazdálkodó vagy egyéb gazdálkodó. Ugyancsak piaci szereplő a fát lábba értékesítő személy is. Fontos megjegyezni, hogy forgalomba hozatalnak minősül a kereskedelmi tevékenység keretében történő értékesítés vagy felhasználás, ill. a térítésmentesen történő első átadás is.

2. A **kereskedő** bármely természetes vagy jogi személy, aki kereskedelmi tevékenysége során az uniós belső piacon már forgalomba hozott fát vagy fatermékeket ad el vagy vásárol a belső piacon.

Az érintett fatermékek körét az EUTR rendelet melléklete tartalmazza, a klasszikus erdei választékokon (rönk, tűzifa, apríték stb.) kívül pl. fűrészipari termékek (deszka, lécs stb.), a fabútorok, az épületasztalos-ipari termékek (ajtók, ablakok stb.) és bizonyos papírárúk is a szabályozás hatálya alá tartoznak.

A faanyag kereskedelmi lánc szereplőket terhelő általános kötelezettségek

A láncszereplőknek tilos illegálisan kitermelt fát forgalomba hozni, értékesíteni, megvásárolni, ennek érdekében tevékenységük során kellő gondossággal kell eljárniuk. Ha egy adott fatermékről a későbbiek során derül ki, hogy illegális fakitermelésből származik, akkor a lánc minden, erről tudomással bíró szereplője köteles a faterméket a forgalomból kivonni, visszahívni, ill. az erre vonatkozó információkat más érintett láncszereplőknek átadni. Ehhez a láncszereplőknek a kellő gondosság elvén alapuló dokumentációs rendszert (nyilvántartást) kell vezetniük, amelynek segítségével a faanyag eredete és további sorsa nyomon követhető kell, hogy legyen.

A faanyag kereskedelmi lánc szereplői az erdőtörvényben meghatározott ada-

taikat kötelesek a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) portal.nebih.gov.hu/eutr oldalán (továbbiakban: NÉBIH EUTR-honlap) keresztül – tevékenységük megkezdése előtt, ill. a bejelentett adatok megváltozása esetén 15 napon belül – elektronikusan bejelenteni. A bejelentés teljesítése után a NÉBIH technikai azonosító számot ad ki a bejelentő részére, amelyet minden faanyag kereskedelmi láncsal kapcsolatos dokumentumon célszerű feltüntetni a nyomon követhetőség elősegítése érdekében.

A bejelentési kötelezettség alól csak azon erdőgazdálkodók mentesülnek, akik kizárólag erdei faválasztékot és kizárólag az erdészeti hatóság által nyilvántartott használatukban lévő erdőből állítanak elő, azaz mellette nem hoznak forgalomba egyéb fás területről vagy más erdejéből származó faterméket, vagy nem értékesítenek feldolgozott fát. Esetükben az erdőgazdálkodói kódjuk minősül technikai azonosító számnak.

A kellő gondosság elvének érvényesítéséhez a láncszereplőknek az alábbiakról célszerű meggyőződniük a tevékenységük során:

- A fatermék előállításához/kitermeléséhez szükséges hatósági engedélyek, bejelentések vagy egyéb iratok (pl. kiállított műveleti lap, az erdészeti hatóság által záradékolt fásításban tervezett fakitermelési bejelentő, kezelői/tulajdonosi hozzájárulás stb.) rendelkezésre állnak-e?
- A nem végfogyasztónak minősülő kereskedelmi partner rendelkezik-e technikai azonosító számmal? (portal.nebih.gov.hu/web/guest/felir-kereso)
- A kereskedelmi partner szerepel-e a NÉBIH EUTR-jogsértéseket tartalmazó nyilvántartásában? (portal.nebih.gov.hu/eutr-jogsertesek)

- A kereskedelmi partner nyilvános adóhatósági és cégbírósági nyilvántartásban található adatai megfelelnek-e a tevékenységének, nyilatkozatainak?

A piaci szereplőket terhelő kötelezettségek

Az EUTR rendelet alapján a piaci szereplőnek a kellő gondosság elvén alapuló dokumentációs rendszert, az angol fogalom rövidítése nyomán un. **DDS**-t kell létrehoznia és évenkénti felülvizsgálattal fenntartania, amely adatgyűjtés, kockázaterkékelés és kockázatcsökkentés elemekből áll. Az importőröknek különösen figyelniük kell arra, hogy az illegális fakitermeléssel veszélyeztetett területekről származó faanyag tekintetében fokozott körültekintéssel végezzék el az adatgyűjtést és az elemzést. A Magyarországon kitermelt fát piaci forgalomba hozó piaci szereplőknek tevékenységük jellemzői alapján egyedileg érdemes a DDS-ük egyes elemeit meghatározni. A DDS tartalmára vonatkozó iránymutatások, ajánlások a NÉBIH EUTR-honlapon található.

A kereskedőket terhelő kötelezettségek

Az erdőtörvény alapján a kereskedőnek a kellő gondosság elvén alapuló **nyomon követhetőségi eljárást és ahhoz kapcsolódó dokumentációs rendszert** kell létrehoznia és működtetnie, melynek segítségével a forgalomba hozott fatermékek útja, beazonosíthatósága és eredete a teljes kereskedelmi láncon végigkísérhető kell, hogy legyen. Ennek érdekében a kereskedőknek nyilvántartást kell vezetniük a beszállítóikról és a kereskedőknek minősülő vevőikről, valamint a forgalmazott fatermékek legfontosabb tulajdonságairól, mennyiségéről, beleértve azok feldolgozás, tárolás, csomagolás során történő állapotváltozását is. Az erre vonatkozó információkat öt évre visszamenőleg meg kell őrizniük, és szükség esetén a hatáskörrel rendelkező hatóság rendelkezésére kell bocsátaniuk. A kereskedők, ezen dokumentációs rendszeréhez elkészített útmutató szintén a NÉBIH EUTR-honlapon érhető el a *Kellő gondosság elvén alapuló nyomon követhetőségi eljárás* címszó alatt.

Az erdei faválaszték szállításával kapcsolatos speciális kötelezettségek

Erdei faválasztéknek jellemzően a fakitermelés helyszínén előállított klasszikus faválasztékok (pl. tűzifa, rönk, papírfa, farostfa stb.) és apríték, ill. az erdei faválasztékból később előállított apríték minősül. Az erdei faválaszték szállításához mind a fakitermelés helyszínéről történő elszállításkor, mind a kereskedelemhez vagy a fogyasztónak történő értékesítéshez kapcsolódó szállításkor az EUTR vhr.-ben előírt tartalmú, szigorú számadású **szállítójegyet** kell kiállítani, amely a szállított faanyag eredetigazolásának minősül. A szállítójegynek kísélnie kell az erdei faválaszték szállítmányát. Tűzifa fogyasztónak történő értékesítése során tűzifa vásárlói tájékoztatót is át kell adni a fogyasztó részére.

A szállítójegyet elsődlegesen az erdőgazdálkodó, a fakitermelésre jogosult, ill. az erdei faterméket értékesítő kereskedő köteles kiállítani. Helyettük a szállításkor a faanyaggal egyéb jogcímen rendelkező jogosult is kiállíthatja a szállítójegyet, ha rendelkezik technikai azonosító számmal. A szállítójegy kiállítási kötelezettség átruházását vagy fenntartását minden esetben célszerű a faanyag tulajdonjogának átadásával egyidejűleg szerződésben rögzíteni.

A szállítójegy kiállítható a NÉBIH-től igényelt sorszámtartományra legyártott szállítójegy nyomtatvány tömbből, mely megvásárolható többek között a nagyobb nyomtatványboltokban, vagy pedig a használó által a NÉBIH-hez bejelentett, az előírásoknak megfelelő számítógépes programmal is.

A nyomdai úton előállított szigorú számadású szállítójegyek használatát használatuk megkezdése előtt, ill. használatuk befejezését a befejezést követően haladéktalanul be kell jelenteni a NÉBIH EUTR-honlap *Szállítójegy felhasználás bejelentése* menüpontján keresztül. Emellett a szállítójegy kiállítójának külön papíralapú nyilvántartást is vezetnie kell a szállítójegy tömbök beszerzéséről és felhasználásáról.

Abban az esetben, ha az erdei faválaszték a fakitermelésre jogosult tulajdonában vagy írásba foglalt szerződésen alapuló használatában álló ingatlanon, illetve a fakitermelésre jogosult vagy közeli hozzátartozója lakóhelyén vagy tartózkodási helyén nem kereskedelmi céllal kerül felhasználásra, a NÉBIH EUTR-honlapról letölthető, nem szigorú számadású szállítójeggyel is elszállítható a faanyag.

A faanyag kereskedelmi lánc felügyelete

A faanyag kereskedelmi lánc ellenőrzését a NÉBIH jóváhagyott és a honlapján közzétett ellenőrzési terv alapján végzi. Ennek során kockázaterkékelésen alapuló kiválasztásos ellenőrzéseket, ill. az adóhatósággal és a rendőrséggel együttműködve telephely- és közúti ellenőrzéseket hajt végre. Az ellenőrzések során feltárt jogsértések esetén – a jogsértés súlyára, ismétlődésére tekintettel – a NÉBIH

- figyelmeztetésben részesítheti a jogsértő magatartást tanúsítót;
- 150.000.000,- Ft-ig terjedő erdővédelmi bírságot szabhat ki;
- elrendelheti a már forgalomba hozott fatermék forgalomból való kivonását, behozatalát, kivitelét, reklámozását feltételhez kötheti, korlátozhatja, felfüggesztheti, megtilthatja, a tilalom betartásához szükséges kísérő intézkedéseket vezethet be;
- vállalkozás, létesítmény működési engedélyének módosítását, felfüggesztését, visszavonását kezdeményezheti;
- a fatermékkel kapcsolatos tevékenység végzését határozott időre, teljesen vagy részlegesen felfüggesztheti, korlátozhatja, a működést megtilthatja, az újbóli működést feltételhez kötheti, a tilalom betartásához szükséges kísérő intézkedéseket vezethet be;
- határidő tűzésével a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére kötelezheti a faanyag kereskedelmi lánc szereplőjét.

Emellett a NÉBIH tájékoztató honlapot *működtet portal.nebih.gov.hu/eutr elérhetőséggel, ill. az eutr@nebih.gov.hu címre érkező kérdéseket is megválaszolja.*

Ferenczy András

Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar